

Deel 5:

Als je overtuiging je
het leven kost...

Z.O.Z.
voor uitleg over
de items in de
vitrine!

TENTOONSTELLING

OVERLEVEN IN ONVRIJHEID

De oorlogsdilemma's van
vijf Steenbergenaars

Een bijdrage van

ter gelegenheid van

OVERLEVEN IN ONVRIJHEID

**De oorlogsdilemma's van
vijf Steenbergenaren**

In de Tweede Wereldoorlog werden Steenbergenaren, ongeacht hun afkomst of politieke voorkeur, voortdurend geconfronteerd met conflicten tussen morele principes en praktische overwegingen. Waar men voorheen sprak in termen van 'goed' of 'fout', lijkt er tegenwoordig meer aandacht te bestaan voor de complexiteit van de oorlog en de grijstinten in de persoonlijke verhalen van de betrokkenen. De tentoonstelling 'Overleven in Onvrijheid' sluit aan bij deze ontwikkelingen. Aan de hand van vijf persoonlijke verhalen proberen we het beeld van de Tweede Wereldoorlog te voorzien van context, nuance en gelaagdheid.

Centraal staan de persoonlijke verhalen en dilemma's van een voorheen onbekend slachtoffer van de *Arbeitseinsatz*, een soldaat van de Prinses Irene Brigade, een moeder met een Verzetshedenkingskruis, een gesneuvelde oostfrontvrijwilliger en een strijdbare priester die het leven liet in concentratiekamp Dachau. Kortom, vijf Steenbergenaren die werden geconfronteerd met lastige keuzes. In drie van de vijf gevallen, direct of indirect, met de dood tot gevolg. Want vaak bleken de dilemma's veel gevaarlijker en ingewikkelder te zijn dan ze op het eerste gezicht leken.

Als je overtuiging je het
leven kost...

Noud van Lierop (45)

Priester & hoofdredacteur

* 25-09-1897 *Steenbergen*

† 27-11-1942 *Dachau (Duitsland)*

Noud van Lierop werd op 25 september 1897 geboren in Steenberghe. Al vroeg in zijn leven voelde hij een roeping tot het priesterschap, wat leidde tot zijn priesterwijding in 1921. Zijn roeping bracht hem niet alleen spirituele vervulling, maar ook een diep verantwoordelijkheidsgevoel tegenover zijn medemensen en zijn gemeenschap.

Na zijn wijding werd Noud aangesteld als hulp aalmoezenier bij de Koninklijke Landmacht. In deze rol ondersteunde hij soldaten geestelijk en moreel, wat zijn betrokkenheid bij maatschappelijke en ethische kwesties verder versterkte. Zijn tijd in deze positie gaf

hem een unieke kijk op de wereld en de maatschappelijke en politieke problemen van die tijd.

Opkomst nationaalsocialisme

In de jaren dertig, een periode van grote politieke onrust in Europa, werd Noud steeds meer bezorgd over de opkomst van het nationaalsocialisme in Duitsland. Hij zag de gevaren en de inherent misdadige aard van het nazi-regime en voelde de dringende behoefte om hiertegen op te treden. Dit leidde hem naar een prominente rol als hoofdredacteur van de Katholieke Wereldpost, een invloedrijk persbureau gevestigd in Breda. Dit bureau was een belangrijk platform voor katholiek Nederland en bood een weerwoord tegen zowel het fascisme als het communisme.

Het voormalige kantoor van de Katholieke Wereldpost aan de Teteringsedijk te Breda. (Foto: archief familie Oomen-Hoeben)

Onder zijn leiding publiceerde de Katholieke Wereldpost talrijke artikelen die de gevaren van het nazisme blootlegden en de bevolking waarschuwden voor de dreiging die deze ideologie vormde.

Zijn werk als hoofdredacteur bracht hem in contact met prominente Duitse katholieken in ballingschap, wat het persbureau nog meer aanzien gaf, maar ook de aandacht trok van de Duitse inlichtingendiensten.

Arrestatie en deportatie

Toen Duitsland in mei 1940 Nederland binnenviel, werd Breda bezet en het kantoor van de Katholieke Wereldpost al snel een doelwit. De *Reichssicherheits-hauptamt* (RSHA), de overkoepelende organisatie van de Duitse inlichtingendiensten, viel het kantoor binnen en arresteerde Noud en zijn medewerkers. Deze arrestatie was een direct gevolg van zijn felle verzet tegen het nazi-regime.

Noud werd uiteindelijk gedeporteerd naar concentratiekamp Dachau, nabij München. Een kamp dat bekend stond om de slechte omstandigheden en de wrede behandeling van politieke tegenstanders van het regime. Het leven in Dachau was buitengewoon zwaar, met uitputtend werk, slechte voeding en regelmatige mishandelingen. Noud bleef echter trouw aan zijn geloof en zijn principes, zelfs in de meest ondraaglijke omstandigheden.

Tragisch einde

Op 27 november 1942 overleed Noud van Lierop in Dachau, op 45-jarige leeftijd. Of hij stierf door directe moord of door de ontberingen die hij in het kamp had doorstaan, blijft onduidelijk. Zijn dood markeerde het tragische einde van een leven gewijd aan rechtvaardigheid, waarheid en menselijkheid.

Noud van Lierop wordt herinnerd als een moedige priester en redacteur die zijn leven riskeerde om anderen te waarschuwen voor de gevaren van het nationaalsocialisme. Zijn onverzettelijkheid en zijn

bereidheid om voor zijn overtuigingen te vechten, zelfs ten koste van zijn eigen leven, maken hem tot een heldhaftig figuur in de geschiedenis van het Nederlandse verzet tegen de nazi's. Zijn nalatenschap leeft voort als een symbool van moed en integriteit in tijden van groot gevaar en onrecht.

Noud in zijn uniform kort voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Volgens het opschrift achterop de foto vergezeld door zijn neefjes Noud (rechts) en Jan Vermeulen uit Steenberg. Locatie onbekend. (Foto: collectie De Steenen Kamer)

Dilemma's, keuzes en gevolgen

Tegenspraak of zwijgen?

Noud van Lierop stond voor aanzienlijke morele en persoonlijke dilemma's toen hij ervoor koos zich te verzetten tegen het opkomende nationaalsocialisme in de jaren dertig. Zijn ervaringen en beslissingen als priester, redacteur en uiteindelijk verzetsstrijder tegen het nazi-regime waren geladen met conflicten en risico's die zijn morele en ethische overtuigingen zwaar op de proef stelden.

Religie en ethiek versus politieke realiteit

Als priester voelde Noud een diep gewortelde verantwoordelijkheid om op te komen voor de christelijke waarden van rechtvaardigheid, naastenliefde en menselijkheid. Het nationaalsocialisme, met zijn ideologie van rassenhaat, geweld en onderdrukking, stond haaks op deze principes. Noud moest kiezen tussen het zwijgen en daarmee impliciet instemmen met de onderdrukking en onrecht, of actief spreken en handelen tegen de nazi's, ondanks de risico's.

De morele verplichting om zijn geloof te verdedigen tegen de nazi-ideologie bracht Noud in een direct conflict met de politieke realiteit van die tijd. Hij wist dat openlijk verzet hem en zijn medestanders in groot gevaar zou brengen. Dit dilemma werd nog moeilijker door zijn rol als hoofdredacteur van de Katholieke Wereldpost, een invloedrijk platform dat hij gebruikte om de gevaren van het nazisme te benadrukken en een katholiek alternatief te bieden.

Persoonlijk risico en verantwoordelijkheid

Noud stond voor het persoonlijke dilemma van het

risico op arrestatie, marteling en zelfs de dood. De keuze om zich te verzetten bracht niet alleen zijn eigen leven in gevaar, maar ook dat van zijn familie, collega's en andere betrokkenen bij de Katholieke Wereldpost. Zijn arrestatie en uiteindelijke deportatie naar concentratiekamp Dachau benadrukken de enorme persoonlijke prijs die hij betaalde voor zijn overtuigingen.

Gemeenschapsbelang

Een ander belangrijk dilemma was de spanning tussen het welzijn van de bredere gemeenschap en zijn eigen veiligheid. Noud beseftte dat zijn werk een belangrijke bron van informatie en inspiratie was voor degenen die zich wilden verzetten tegen het nazisme. Zijn keuze om door te gaan met publicaties die het regime bekritiseerden, ondanks de dreigende gevaren, was een opoffering voor het grotere goed.

Ethische verplichtingen

Noud had ook te maken met de ethische vraag of het gerechtvaardigd was om in tijden van groot gevaar actief tegen de overheid in te gaan, vooral gezien zijn rol als geestelijke. De Katholieke Kerk stond vaak in een complexe relatie met politieke macht, en openlijk verzet zou niet alleen politieke repercussies hebben, maar ook mogelijk interne kerkelijke conflicten veroorzaken. Zijn werk moest balanceren tussen het behoud van zijn integriteit en geloofwaardigheid als priester en de politieke realiteit waarin hij zich bevond.

Nalatenschap en langetermijngevolgen

Ten slotte worstelde Noud waarschijnlijk met de vraag naar de langetermijngevolgen van zijn acties. Hij moest overwegen hoe zijn verzet, zowel tijdens

zijn leven als postuum, zou bijdragen aan de strijd tegen onrecht en de vorming van een rechtvaardigere wereld. Zijn keuze om door te gaan met zijn werk, ondanks de dreigende gevaren, spreekt van een diepgewortelde overtuiging dat zijn inzet een blijvende impact zou hebben op de strijd tegen tirannie.

Conclusie

Noud van Lierop's keuze om zich te verzetten tegen het nationaalsocialisme was doordrenkt met complexe dilemma's. Zijn morele overtuigingen, persoonlijke risico's, verantwoordelijkheid naar de gemeenschap, ethische verplichtingen en de vraag naar de langetermijngevolgen van zijn acties vormden een zwaar en uitdagend pad.

Ondanks de gevaren koos hij resoluut voor verzet, gedreven door zijn diepgewortelde geloof in rechtvaardigheid en menselijkheid, wat hem uiteindelijk zijn leven kostte maar ook zijn nalatenschap als moedige verzetsstrijder bevestigde.

Priester Noud van Lierop in 1928.

#concentratiekamp

Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren Duitse concentratiekampen plaatsen van verschrikkelijke onderdrukking en massamoord, opgezet door het nazi-regime. Deze kampen dienden verschillende doeleinden. Concentratiekampen werden gebruikt om politieke tegenstanders, verzetsleden en anderen die als bedreiging werden gezien, gevangen te houden onder vaak onmenselijke omstandigheden.

Vernietigingskampen waren specifiek bedoeld voor de systematische moord op Joden, Roma en andere groepen, voornamelijk door middel van gaskamers. Bekende kampen zoals Auschwitz en Treblinka vielen in deze categorie. Arbeidskampen dwongen gevangenen tot zware arbeid onder barre omstandigheden, vaak met de bedoelingen door uitputting en slechte behandeling te laten sterven.

Daarnaast waren er overgangskampen, waar gevangenen tijdelijk werden vastgehouden voordat ze naar andere kampen werden gedeporteerd. In al deze kampen werden gevangenen onderworpen aan wreedheid, ondervoeding, dwangarbeid en mishandeling, wat leidde tot miljoenen doden.

#politiekgevangene

Een politiek gevangene tijdens de Tweede Wereldoorlog was iemand die werd gevangengezet door het nazi-regime vanwege zijn of haar verzet tegen de politieke ideologieën en praktijken van de nazi's. Deze tegenstanders waren vaak mensen die openlijk kritiek uitten op het regime, actief deelnamen aan verzetsbewegingen, of simpelweg niet voldeden aan de normen en waarden die door de nazi's werden opgelegd. Politieke gevangenen konden vakbondsleden, communisten, socialisten, geestelijken, academici, kunstenaars, of gewone burgers zijn die weigerden zich te conformeren.

Ze werden vaak zonder eerlijk proces opgesloten in gevangenissen, concentratiekampen of werkkampen, waar ze onderworpen werden aan extreme ontberingen, dwangarbeid en vaak mishandeling of executie. De term benadrukt het feit dat hun gevangenschap niet het gevolg was van criminele activiteiten, maar van hun verzet tegen de onderdrukking en de onmenselijke praktijken van het nazi-regime.

Meer informatie

Artikel De Steenen Kamer

Jaarboek 2023, Arnold van Lierop: Geleefd en gestorven voor een overtuiging, Dasja Abresch, pagina 125 - 128.

Vind het jaarboek op:

www.boekenbestellen.nl

Podcast: Achter het verhaal: achter de tralies

Wie was oorlogsslachtoffer kapelaan Arnold van Lierop? In deze aflevering van 'Achter het verhaal: achter de tralies' uit 2020 gaat presentator Kevin Goes in gesprek met verslaggever Ralph van Wolfelaar over zijn zoektocht naar het verhaal van Van Lierop.

Beluister de podcast op:

www.ad.nl/podcasts/

Contact

Heb je naar aanleiding van deze tentoonstelling nog vragen of opmerkingen? Neem dan contact met ons op via onze website www.hkkdesteenenkamer.nl of volg ons op Facebook:

@HEEMKUNDEKRINGDESTEENENKAMER

Colofon

De tentoonstelling **Overleven in Onvrijheid**, onderdeel van het programma #samen80jaervrij van de gemeente Steenbergen, werd u aangeboden door heemkundekring De Steenen Kamer en is, waar mogelijk, tot stand gekomen in overleg met de nabestaanden van de uitgelichte personen.

Werkgroep:	Robert Catsburg, Philip Damen, Marina van Elzaker, William Jansens, Hanneke Meulblok, Geo Pelle en Chiel Veraart
Foto's:	Collectie De Steenen Kamer (tenzij anders vermeld)
Redactie:	Robert Catsburg, Philip Damen en Hanneke Meulblok
Vormgeving:	Philip Damen www.studiodamen.nl

© 2024 De Steenen Kamer. *Alle rechten voorbehouden.*

Met dank aan Jan Gelten voor het beschikbaar stellen van de vitrines van de Gummaruskerk. De tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van:

gemeente Steenbergen

Objecten: Als je overtuiging je het leven kost...

Item #1 - Briefkaarten uit militaire dienst en gevangenkamp van Van Lierop naar huis.

Item #2 - Het militaire Identiteitsbewijs van Noud van Lierop uit 1940. Van Lierop diende als aalmoezenier in de Vesting Holland. Het document is op 13 mei 1940 afgegeven, twee dagen voor de capitulatie.

Item #3 - Een brief van het Zweedse consulaat in Berlijn die bemiddelde bij het contact met gevangenen. Noud van Lierop kreeg in de gevangenis met Sinterklaas 1940 een cadeau.

Item #4 - Een brief geschreven op 10 december 1942 door Bisschop Hopmans aan de moeder van Noud. De bisschop schrijft dat hij het bericht heeft ontvangen over het overlijden van Noud van Lierop.

Item #5 - Het bidprentje van de Zeer Eerwaarde Heer Van Lierop.

Item #6 - De betreffende editie van de Steenbergse Courant met het artikel over de dood van Van Lierop, voordat de krant door de bezetter verboden werd. (Met dank aan Ad van de Par)